

SİLİFKE
Ticaret ve Sanayi Odası

BULGARİSTAN
ÜLKE PROFİLİ

AĞUSTOS 2017

I. GENEL BİLGİLER

Resmi Adı	:	Bulgaristan Cumhuriyeti
Başkenti	:	Sofya
Resmi Dili	:	Bulgarca
Nüfusu	:	7.144.653 milyon
Yüzölçümü	:	110.910 km²
Devlet Başkanı	:	Rumen Radev
Başbakan	:	Boyko Borissov
T.C. Sofya Büyükelçisi	:	Süleyman Gökçe
Bulgaristan Ankara Büyükelçisi:		Nadezhda Nikolova Neynsky

II. TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER (2016)

GSYH	:	52.4 milyar Dolar (Dünya Bankası)
Büyüme Oranı	:	% 3
Kişi başı Milli Gelir	:	20.000 Dolar
Enflasyon Oranı	:	% -0.8
İşsizlik Oranı	:	% 8
İhracat	:	23.72 milyar Dolar
İthalat	:	25.66 milyar Dolar
Başlıca İhracat Ortakları	:	%12.5 Almanya, %9.2 İtalya, %8.5 Türkiye, %8.2 Romanya, %6.5 Yunanistan
Başlıca İthalat Ortakları	:	%12.9 Almanya, % 12 Rusya, % 7.6 İtalya, %6.8 Romanya, %5.7 Türkiye, %4.8 Yunanistan, %4.8 İspanya
Başlıca İhraç Ürünleri	:	giysi, ayakkabı, demir-çelik, makine ve ekipman, yağlar, tarım, tütün, bilgi teknolojiler bileşenleri
Başlıca İthal Ürünleri	:	makine ve ekipman; metaller ve maden cevherleri, kimyasal ve plastik, yağlar mineraller, hammadde

Kaynak: CIA The World Factbook

III. BULGARİSTAN EKONOMİSİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Bulgaristan'ın pazar ekonomisine geçişinden sonra, başarıyla uygulanamayan reformlar sonucunda 1996 yılında ülkede bir ekonomik kriz başlamıştır. Leva, Dolar karşısında önemli ölçüde değer kaybetmiş; dış borçların ödenmesinde zorluklar yaşanmış, iç ve dış ticaret durma noktasına gelmiştir. Özel sektör zarar görmüş; birçok firma kapanmış ve bazı bankalar faaliyetlerini **durdurmak** zorunda kalmıştır. 1994 yılından itibaren pozitif büyüme gösteren ülke ekonomisi 1996 yılında %10,9 oranında küçülmüştür. 1997 yılı Şubat ayında ekonomik kriz daha da derinleşmiştir. Kamu harcamalarının kontrol altına alınamaması, ülkenin seçim dönemine **girmesi**, artan faiz oranları ve ulusal paranın değer kaybetmesi nedenleri ile ülke hiperenflasyon sürecine girmiştir.

Komünizm döneminde tarım sektörü Bulgaristan ekonomisi içerisinde önemli bir yere sahipti. Ayrıca bu dönemde sanayi sektörü özellikle ağır sanayi, çelik, elektronik, bilgi teknolojileri ve silahlanma başta olmak üzere önemli ölçüde desteklenmekteydi. Ancak komünizm sonrası oluşan rekabet ortamında komünizm döneminde ciddi biçimde korunan bu sektörler rekabet ortamına ayak uydurmakta güçlük yaşamıştır. Komünizmden kalan tesisler yaşlı, AB standartlarına uymamakta olup, yenilenmeleri gerekmektedir. Önemli bir tarım üretimi yoktur. Nüfus yaşlanıp, genç nüfus AB üyesi ülkelere göç ettiği için tarımda ithalata ağırlık verilmektedir.

Bulgaristan ekonomisi, serbest piyasa şartlarına göre işleyen, dışa açık, özel sektörü orta düzeyde geliştirmiş, az sayıda stratejik devlet işletmesi olan bir ekonomidir. Dünya Bankası, Bulgaristan ekonomisini üst orta gelirli ekonomilerden addetmektedir. Bazı dış değerlendirmelere göre Bulgaristan ekonomisi 2015 yılında satın alma gücü paritesine göre dünyada 77. sıradadır. Dünya Ekonomik Forumu'nun 2015-2016 Küresel Rekabet Gücü Raporu'nda incelenen 140 ülke içerisinde Bulgaristan 54. sıradadır. Dünya Bankası'nın İş Yapma adlı raporunda Bulgaristan, 189 ülke içerisinde oldukça önlerde olan 38. sırada yer almaktadır.

Bulgaristan'ın 2007 yılında AB'ye üyeliğiyle birlikte ekonomik performansının arttığı görülmektedir. **2004-2007** yılları arasında ortalama GSYİH artışı %6,1 olarak gerçekleşmiştir. Yine aynı dönemde ülkeye giren sermaye ve kredi miktarında önemli artışlar yaşanmıştır. 2008 itibariyle ülkeye giren sermaye miktarı GSYİH'nın %30'una ulaşmıştır. Kişi başına düşen geliri AB ortalamasının üçte biri olan Bulgaristan önümüzdeki yıllarda muhtemelen en fakir AB üyesi ülke olacaktır. Düşük ücret seviyesine ek olarak AB üyeliği beraberinde yatırımların artmasına rağmen üretim artışı yavaş seyretilmiştir. Buna bağlı olarak Bulgar firmaları AB üyeliği ile artan rekabet ortamında güç kaybına uğramışlardır.

Uluslararası mali krizin 2008 yılının son çeyreği ile 2009 yılının tamamında ekonomi üzerinde ciddi etkileri olmuş, iç ve dış ticaret hacmi azalmış, iç ve dış yatırımlar, konut fiyatları düşmüş, üretim, tüketim, inşaat sektörü daralmıştır. 2009 yılında Bulgaristan ekonomisi %5.5 oranında daralmıştır

2009 yılından beri Bulgaristan ekonomisinin durgunluktan kurtulma süreci yavaş sürmektedir. 2013 yılında ekonomi sadece %0.9 oranında büyümüştür. 2014 yılında ise büyüme %1.3 oranında gerçekleşmiştir. Euro bölgesindeki hafif toparlanmaya rağmen, Bulgaristan'daki siyasi belirsizlik ve yatırımcı güveninin güçlü olmaması büyümeyi olumsuz etkilemektedir. 2015 yılında ise %3.6 oranında büyüme kaydedilmiştir. 2016 yılında %3 büyüme oranına ulaşmıştır.

Zayıf ekonomik büyüme ve süregelen deflasyon, sosyal baskılar ve reforma uğramamış sektörlerden gelen şarta bağlı borçlar mali istikrar için tehdit oluşturmaktadır. Emeklilik ve sağlık sektörlerinde yapısal reformlar yapılmadıkça orta ve uzun vadede mali istikrar sağlanamayacaktır. Enerji ve ulaştırma sektöründe faaliyet gösteren bazı büyük devlete ait kuruluşların kırılgan finansal durumu şarta bağlı borçların birikmesine neden olabilecektir. Vergi tahsilatı etkin **olmamaya devam etmektedir.**

Bulgaristan bazı kilit büyüme bileşenlerinin kalitesini iyileştirme bakımından geri kalmaktadır. Ülkenin büyüme potansiyelinin düşük olduğu değerlendirilmektedir. Üretim kapasitesini sınırlayan faktörler olarak şunlar görülmektedir; karmaşık yasal düzenlemeler, zayıf idari kapasite, iş çevreleri için yüksek uyum maliyetleri, yüksek enerji yoğunluğu, düşük enerji verimliliği ile demiryolu ve karayolu ulaştırması altyapısının düşük kaliteli olması. Bütün bunlara bir de yargı sisteminin etkisizliği eklenmektedir. Yatırım ortamının iyileşmesi açısından bağımsız, yüksel kaliteli ve etkin bir yargı sistemi en önemli yapı taşlarından biridir ve Bulgaristan yargı reformunda ve yolsuzlukla savaşta çok zayıf bir ilerleme katetmiştir.

Bulgaristan Pazarının Fırsatları :

Perakendecilik

2016 yılının ilk çeyreğinde perakende piyasası olgunluk dönemine girmiş, iyi performans sergileyen projeler ile yeniden yapılanma ihtiyacı olan projeler arasında net bir ayrıştıma meydana gelmiştir. Geçen bir yıl içerisinde yeni ticari alanların açılmaması eskilerin daha etkin kullanımına gidilmesine zemin hazırlamıştır. Kısa vadede, piyasa doyum noktasında gerileme yaşandığı için yeni alışveriş merkezlerinin açılması beklenmemektedir. Yeni alanların kullanıma açılmamasından **dolayı** ülke genelinde 1000 kişi başına perakende alan 100 m² **düzeyinde kalmaktadır. Plovdiv, 61 m²'yle sıralamanın sonunda, başkent Sofya ise 276 m² ile dördüncü sırada yer almaktadır. 2016 yılının ilk çeyreğinde faal AVM toplam alanı 718 bin m²'dir.**

Artan rekabet, karlılık ve pazar payı ortamında, mevcut AVM'ler kendilerini ayırt edici özelliklerini ortaya çıkarmak ve sürdürmek durumundadırlar. Bunu aşağıdaki grafikte açıklamak mümkündür. Bu nedenle de kiracı bileşiminin iyileştirilmesi yönünde The Mall ve Mall of Sofia, en çok farklı kiracı ilavesi gerçekleşen AVM'ler olmuştur (sırasıyla % 5 ve % 3).

Ana caddelerdeki lokasyonlara olan talep güçlüdür. Ana talep moda ve ayakkabı, eczane, organik gıda sektörlerindeki perakendecilerden gelmektedir. Kiracıların ihtiyaçlarını giderecek alanların eksikliği Vitosha bulvarında 100-150 m²'lik alan kiralalarının **46 EURO/m² düzeyinde istikrar** sağlamasına neden olmaktadır. 2016 yılı başında yeni rekabetin olmaması AVM'deki üst sınıf alan kiralalarının 28 EURO/m² **düzeyinde dibe vurmasına neden olmuştur. İkinci sınıf alan kiralaları ise 1216 EURO/m² düzeyinde gerçekleşmiştir.**

Sektördeki ana talep yüksek ve orta sınıf markaların piyasa paylarını güçlendirme çabalarından kaynaklanmaktadır. 2016 yılı ilk çeyreğinde Sport Depot, Terranova, H&M, Forever 21 yeni mağazalar açmıştır. 2015 sonunda REWE Group'a ait Penny Market süpermarket zinciri kapanmıştır. Alman grup, daha hızlı büyüyen ve Penny marketlerinin (toplam 49) nerdeyse yarısını satın alan Billa marketlerine odaklanmıştır. Schwarz Group'un parçası olan Kaufland ve Lidl marketleri de hızlı bir şekilde büyümüş, Carrefour ise piyasa pay kaybını devam ettirmiştir.

İnternet üzerinden satışlar, etkisi halen çok büyük olmasa da, Bulgaristan perakende sektörü büyümesine katkı sağlamaya devam etmektedir. İnternet üzerinden yapılan satışların toplam satışlardaki payı % 1 civarındadır. Ancak söz konusu satışlardaki % 14'lük büyüme perakende

sektörü ortalamasını oldukça aşmaktadır. Son yıllarda akıllı telefon kullanımının yaygınlaştıkça dikkate alındığında ise söz konusu büyüme oranında düşüş yaşanmaması muhtemeldir.

Büyük projelerin rekabeti Sofya ve diğer büyük kentlerde perakende sektörünün kapsamını genişletecektir. Diğer taraftan, yüksek ve orta sınıf markalar piyasaya canlılık getiren ana **kaynak** olmaya devam edecektir. Hızlı gelişen tüketici ürünleri sektörünün dönüşümü perakende sektörü gıda marketleri bölümüne baskısını sürdürecektir.

Franchising

Bulgaristan'da franchise zincirlerinin yarısından fazlası son 10 yılda pazara giriş yapmıştır. Bu eğilim **hena** halklarının geliri arttıkça ve franchise modeli oturdukça daha da artacaktır. Bulgarlar uluslararası seyahat yaptıkça, uluslararası markaların tanınmışlığı ve buna bağlı olarak da yatırımcıların ilgileri de artmaktadır.

Son on yılda sektör çarpıcı bir biçimde değişmiştir. Pazarda daha çok çoklu birim ve alan geliştiriciler, satışları optimize etmek için daha yüksek teknolojiye yollar ve süregelen durgunluktan etkilenmiş daha zayıf işletmeler bulunmaktadır. Aynı zamanda franchising her zamanki **piyasa** zorluklarına hedef olmaktadır; geçici heves, değişen trendler ve zevkler. Bulgaristan'da uluslararası ve yerel olmak üzere en çok gıda sektörü franchise modeli yaygındır. Küresel ortamda durgunluk, pek çok uluslararası zincir genişlemesine ket vururken, Bulgaristan'da bu süreç işlememiştir.

Bulgaristan perakende sektörü, franchise mağazalarında olağan bir şekilde sunulan ve uluslararası boyutta satılan pek çok ürün ve hizmete hazırdır. Bulgaristan'daki tüketiciler, kaliteli ürün, uygun **fiyat ve** iyi hizmet bileşimini sunan perakendeciler aramaktadır. Yerli girişimciler de pazarlama ve yönetim uzmanlığı kazanmaya isteklidirler. Yerel kanunlar yabancı franchise sunucular için oldukça yumuşak ve uyumludur. Franchise girişimi için özel bir kayıt veya **devlet izni gerekmemektedir.**

Bulgaristan Pazarının Zorlukları :

Yeni Patent ve Telif Yasasının kabulü ile ülkenin bu konuda uluslararası standartları tutturması sağlanmıştır. Bulgaristan, 1995 yılında ses kayıtları konusunda Roma ve Cenevre **Konvansiyonlarına** taraf olmuş, fikri mülkiyet haklarının ihlali durumlarını cezai açıdan soruşturmak ve suçluları cezalandırmak amacıyla ceza kanunlarında değişiklikler yapmıştır. 1995 yılı Aralık ayında Uluslararası Fonografi Endüstrisi Federasyonu taklit edilmiş ses kayıtlarının en önemli dağıtıcısı konumundaki bir Romen firma ile anlaşmış ve bu anlaşma ile söz konusu dağıtıcı firma yalnızca lisanslı ürünlerin dağıtımını üstleneceği konusunda teminat vermiştir. Ancak alınan tüm önlemlere rağmen video, kompakt disk, ve bilgisayar programları sahteciliği önemli bir sorun olmaya devam etmiştir. Bu ürünlerin ihracatı uluslararası pazarlarda sorunlar yaratmaktadır.

IV. TÜRKİYE – BULGARİSTAN TİCARİ İLİŞKİLERİ

Türkiye-Bulgaristan Ticareti - Bin \$

Yıl	İhracat \$ / Bin	İthalat \$ / Bin	Hacim \$ / Bin	Denge \$ / Bin
2007	2.060.171	1.951.656	4.011.827	108.514
2008	2.151.534	1.840.008	3.991.542	311.527
2009	1.389.199	1.116.902	2.506.101	272.297
2010	1.497.384	1.702.534	3.199.918	-205.150
2011	1.622.777	2.474.621	4.097.398	-851.843
2012	1.684.992	2.753.650	4.438.642	-1.068.658
2013	1.971.247	2.760.303	4.731.550	-789.056
2014	2.040.157	2.846.185	4.886.341	-806.028
2015	1.675.928	2.254.180	3.930.108	-578.252
2016	2.383.500	2.142.523	4.526.023	240.977
2017	2.803.408	2.773.127	5.576.535	30.281
2017 / (1-4)	836.007	811.488	1.647.495	24.519
2018 / (1-4)	910.530	883.696	1.794.227	26.834

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin Bulgaristan'a İhracatında Başlıca Ürünler

- Diğer Örme veya Kroşe Mensucat
- Sentetik Filament İpliklerinden Dokunmuş Mensucat
- **Binek Otomobilleri ve Esas İtibariyle İnsan Taşımak Üzere İmal Edilmiş Diğer Motorlu Taşıtlar**
- Diğer Örme veya Kroşe Mensucat
- Sertleştirilmemiş Vulkanize Kauçuktan Diğer Eşya
- **Bakir Cevherleri ve Konsantreleri**
- **İzole Edilmiş Teller, Kablolar ve Diğer Elektrik İletkenler; Tek Tek Kaplanmış Liflerden Oluşan Fibe**
- Sentetik Devamsız Liflerden Diğer Dokunmuş Mensucat

Türkiye'nin Bulgaristan'dan İthalatında Başlıca Ürünler

- **Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar**
- Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (**ham**)
- İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan **fibe**
- **Elektrik enerjisi**
- İşlenmemiş kurşun
- İşlenmemiş çinko

İZMİR'DEN BULGARİSTAN'A YAPILAN İHRACAT (dolar)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Toplam	86.734.245	110.368.430	90.909.395	60.746.000	55.386.301	66.815.149

V. İKİ ÜLKE ARASINDAKİ YATIRIM İLİŞKİLERİ

Bulgaristan'da önemli yatırımcı konumunda faal durumda bulunan 55 adet Türk firması mevcut olup, söz konusu firmaların toplam yatırım tutarı 2,2 milyar ABD Dolarına yakın bir seviyededir. Türk firmaları tarafından, 10 000 den fazla kişi istihdam edilmektedir.

İzmir'de 21 tane Bulgar sermayeli firma bulunmaktadır.

Haziran 2017 itibariyle, Türkiye'de 586 adet Bulgaristan sermayeli firma faaliyet göstermektedir.

VI. İKİ ÜLKE ARASINDA İMZALANAN TİCARİ ANLAŞMALAR

Tarih	Anlaşma
1979	Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması (fesh edilmiştir)
1994	Ticari, Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması
1994	Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması
1994	Çifte Vergilendirmenin Önlenmesine İlişkin Anlaşma
1997	Turizm İşbirliği Anlaşması
1998	Serbest Ticaret Anlaşması (Sona ermiştir)
1998	Enerji ve Altyapı Alanlarında İşbirliği Anlaşması ve Protokolü
1999	Uzun Vadeli Sözleşme
2004	İkili Hava Ulaştırma Anlaşması
2004	Deniz Ticareti Taşımacılık Anlaşması

Kaynak: TC Sofya Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği

Önemli Notlar

- ✓ İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde 4 adet Bulgaristan uyruklu öğrenci bulunmaktadır.
- ✓ Sofya'ya THY'nın aktarmasız uçuşları mevcuttur.

Kardeş Oda Antlaşmamızın olduğu Bulgaristan Odaları

1993 - Haskova Ticaret ve Sanayi Odası

2002 - Kardjali Endüstri Derneği

2002 - Kardjali Ticaret ve Sanayi Odası

